

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

**Шевнюк О.Л.
Карпенко В.А.**

**Курсова
робота з образотворчого
мистецтва:
історія,
методика навчання**

**Методичні рекомендації
для спеціальності 023 – Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація**

Видання 2-ге, оновлене і доповнене

КИЇВ 2021

ББК 71.016я73+63(0)-7я73

УДК 008 (091) (076)

Ш37

*Затверджено до друку Вченою радою Факультету педагогіки і психології НПУ
імені М.П.Драгоманова,
протокол № від 2017 р.*

Рецензенти:

Смірнова О.О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди

Шалварова К.С., ст. викладач кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М.Драгоманова

Ш 37 Шевнюк О.Л., Карпенко В.А.

Курсова робота: тематика і рекомендації. К.: Політехніка, 2021. 54 с.

У запропонованих методичних рекомендаціях відповідно до навчальної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю “Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація” подаються тематика, методичні поради та практичні рекомендації щодо вибору теми курсового проєкту, раціональної побудови структури роботи та оформлення. Зазначено, як правильно зробити посилання на літературні джерела, використані у роботі; подано зразки оформлення таблиць, рисунків, формул та виконання графічної частини дипломного проєкту.

Для викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, методистів, студентів.

ББК 71.016я73+63(0)-7я73

УДК 008 (091) (076)

© Шевнюк О.Л., Карпенко В.А., 2021

ЗМІСТ

ВСТУП. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ	8
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ	16
ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	20
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	25
ДОДАТКИ	26

Вступ. Загальні положення

Виконання курсової роботи є важливим етапом підготовки молодого фахівця у закладі вищої освіти, перевіркою рівня професійних знань і вмінь, його підготовленості до самостійної дослідницької праці. Студент у курсовому дослідженні повинен показати високу професійну майстерність та здатність до дослідницької діяльності. Курсова робота призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові дослідницькі завдання. *За навчальним планом спеціальності 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація курсовий проект виконується з історії образотворчого мистецтва та методики художньої освіти.*

Завдання на курсове проєктування з історії образотворчого мистецтва: узагальнити визначальні характеристики творчої манери обраного художника (або стилістики обраного художнього напрямку/течії); на основі здійсненого узагальнення створити авторський парафраз в обраному жанрі образотворчого мистецтва (портрет, натюрморт, пейзаж, тематична композиція тощо).

Завдання на курсове проєктування з методики художньої освіти: дослідити ефективні методики організації різнорівневої художньої освіти; на основі здійсненого аналізу запропонувати розв'язання конкретної художньо-педагогічної проблеми, обґрунтовано і самостійно виявленої студентом.

Обсяг курсової роботи визначається згідно рекомендацій «Академічна доброчесність: інформаційний бюллетень, вип.5» <https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Integrity-bulletin-05.pdf> з розрахунку 3-5 годин на одну сторінку тексту: **10-12 сторінок основного тексту** з урахуванням виділеного за навчальним планом освітньої програми «Образотворче мистецтво» на відповідний освітній компонент 1 кредиту (30 год.) самостійної роботи.

Метою підготовки курсової роботи є формування базових дослідницьких знань, умінь і навичок студентів в галузі мистецтвознавства та методики художньої освіти, а також розвинених доброчесних практик академічного письма.

У процесі написання курсової роботи формуються такі компетентності та програмні результати:

КОМПЕТЕНТНОСТІ

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва у процесі навчання, під час художньої діяльності або організації різнорівневої художньої освіти, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів відповідних наук і характеризується певною невизначеністю умов.

ЗК05. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ФК02. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.

ФК06. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

ФК08. Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання.

ФК09. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

ФК11. Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ

ПР05. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПР09. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПР10. Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування, приладові та мікрохімічні дослідження).

ПР11. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

ПР15. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку в комунікативному просторі.

ПР16. Володіти фаховою термінологією і методикою образотворчого мистецтва.

ПР18. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

Курсова робота, що виконується, включає в себе реальну тему й основні завдання на проектування, затверджені кафедрою образотворчого мистецтва з урахуванням побажань студентів. У процесі курсового проектування студент показує свою професійну компетентність, здатність самостійно вирішувати фахові завдання, уміння працювати з додатковою літературою, нормативною документацією, комп'ютерною технікою і програмним забезпеченням. Виконання курсової роботи сприяє формуванню у студента наукового мислення, допомагає оволодіти навичками наукового дослідження в царині художньої творчості. У процесі її підготовки студенти розширюють коло знань, умінь і навичок, вчатьса самостійній творчій діяльності, засвоюють і закріплюють навчальний матеріал, який був набутий на заняттях з фахових дисциплін. Підготовка та захист курсових робіт сприяють виявленню у студентів навичок науково-дослідної діяльності, глибокому й всебічному оволодінню знаннями з обраної спеціальності.

Курсова робота виконується на основі глибокого вивчення, аналізу і узагальнення всіх можливих джерел: навчальної літератури з образотворчого мистецтва, монографій художників, скульпторів, графіків, майстрів декоративно-прикладного мистецтва, музейних експонатів, методичних рекомендацій та досвіду практичної роботи викладачів образотворчого мистецтва, вчителів загальноосвітніх і художніх шкіл, керівників художніх студій та гуртків. Студент повинен дати оцінку вивченому за роки навчання матеріалу, набутим умінням і навичкам, визначити свою точку зору на досліджувану і запропонувати на суд керівника власне бачення її вирішення.

Робота над курсовим проектом починається з самостійного вибору студентом теми, що передбачає проведення аналізу та узагальнення навчально-методичної та мистецтвознавчої літератури, а також використання власного досвіду. Студент пропонує своє бачення вирішення теми. Після погодження теми з науковим керівником курсового проекту настає відповідальний етап – роботи над його підготовкою. На цьому етапі важливою є роль наукового керівника, його власний творчий досвід та уміння застерегти студента від можливих промахів. Студент повинен в своїй курсовій роботі показати ерудицію, глибоке знання матеріалу, літератури, мати широке уявлення про сучасний стан мистецтва, показати вміння професійно аналізувати науковий матеріал, грамотно і коротко його обґрунтувати. Така робота обов'язково повинна бути проілюстрована власними підготовчими ескізами, репродукціями творів відомих майстрів, що

відповідають темі творчого пошуку. Завершенням науково-методичного пошуку є прилюдний захист курсової роботи

Студент зобов'язаний сформулювати в курсовій роботі власні висновки, власне розуміння вирішення поставлених завдань та отриманих результатів. Студент може мати іншу, ніж керівник, точку зору. Це значно краще в плані справжньої, твердої підготовки фахівця. Якщо майбутній фахівець вміє науково, кваліфіковано і аргументовано відстояти свою точку зору, це говорить про розвинене самостійне мислення. При розробці курсового проекту він повинен виявити здатність поєднувати теоретичні знання з умінням вирішувати практичні питання.

Тому однією з головних якостей при роботі над курсовою роботою є самостійність студента. Ця якість під час підготовки до захисту і в майбутньому визначає його як фахівця високої кваліфікації, який би міг мати свою точку зору в самих різних ситуаціях, робити висновки, оцінювати їх і застосовувати на практиці, тільки в цьому випадку випускники будуть фахівцями, здатними працювати практично з науковим обґрунтуванням, яке стає необхідною частиною творчої роботи.

Курсове проектування є самостійною роботою студентів. Курсова робота – це праця і творча, і кваліфікаційна. Для того, щоб зробити її такою, треба уважно прочитати ці методичні вказівки. Мета рекомендацій – допомогти студенту підготувати перше самостійне дослідження з обраної ним теми, а також сформувати досвід академічного письма, мотивувати його до дотримання принципів академічної доброчесності. Етичні принципи академічного навчання в університеті реалізуються згідно Положення про академічну доброчесність у Національному педагогічному університеті імені М.Драгоманова <https://npu.edu.ua/universytet/prozoryi-universytet#polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-v-npu>

Оформлення курсової роботи виконується відповідно до вимог ЗВО, а також таких діючих стандартів: – ДСТУ 2391-94. Система технологічної документації. Терміни та визначення: – ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення.

Пам'ятайте: курсова робота, підготовлена із порушенням принципів академічної доброчесності та вимог до її оформлення, до захисту не допускається!

Виконана на належному рівні курсова робота – цінний стартовий матеріал для студента як майбутнього митця і вчителя образотворчого мистецтва. *Досвід її виконання закладається в основу написання випускної кваліфікаційної бакалаврської та магістерської роботи.*

Структура курсової роботи

В структурованому змісті курсової роботи презентують матеріали науково-методичних досліджень і проектно-творчих розробок, виконаних студентом. Курсова робота повинна мати таку структуру:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основну частину;
- висновки (в цілому по всій роботі);
- список використаних джерел;
- додатки.

У перерахованому вище порядку курсова робота переплітається (на пружину з пластиковою обкладинкою).

Титульний аркуш курсової роботи. Титульний аркуш є першим аркушем дипломного проекту. Виконують його згідно з ДОСТ 2.105-95 на аркуші формату А4. Титульний аркуш містить:

- назву міністерства, до сфери управління якого належить навчальний заклад;
- назву навчального закладу;
- назву факультету;
- найменування кафедри;
- прізвище, ім'я, по батькові студента;
- тему курсової роботи;
- етичне зобов'язання студента, скріплене його підписом;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові керівника курсової роботи;
- місто і рік (без написання слова «рік» або «р.»).

Зразок титульного аркушу наведено у Додатку А.

Зміст курсової роботи. Зміст курсової є водночас і її планом. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу,

загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст подають на початку курсової роботи, на її другій сторінці, відразу після титулу. Зразок змісту курсової роботи представлено у додатку В.

Вступ до курсової роботи. Вступна частина розкриває сутність і стан наукової проблеми (задачі) та її значущість, підстави і вихідні дані для розроблення теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. У вступі подають загальну характеристику курсової роботи у такій послідовності.

Актуальність теми. Обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить на декілька абзаців висловити головне – сутність проблеми або наукового завдання.

Мета і завдання дослідження. Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як "Дослідження...", "Вивчення...", тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Формулюючи мету, варто чітко зазначити, що саме ви хочете *установити, визначити, виявити, з'ясувати* в своїй роботі. Мету дослідження формулюють одним реченням. Наприклад, «розробити та обґрунтувати методику формування основ образного мислення учнів початкових класів засобами образотворчого мистецтва» для методики художнього навчання і виховання або «виявити принципи формоутворення в традиційній скульптурі Індії» для історії образотворчого мистецтва.

Щоб досягти поставленої мети, треба розв'язати кілька (як правило, 3-5) завдань. Мета і завдання мають бути взаємопов'язані і розкривати тему, заявлену в назві роботи. Формулюючи завдання, вкажіть, що конкретно ви передбачаєте зробити: *проаналізувати, визначити особливості, систематизувати вітчизняний і зарубіжний досвід, виокремити, дослідити й описати, розглянути, з'ясувати, простежити, показати, класифікувати, експериментально перевірити й обґрунтувати, визначити тенденції, окреслити шляхи підвищення ефективності, розробити рекомендації* тощо. Наприклад,

- конкретизувати сутність поняття образного мислення дитини;
- уточнити особливості образного мислення учнів початкових класів;
- виявити можливості впливу образотворчого мистецтва на формування основ образного мислення учнів початкових класів;

- виокремити цілезмістову складову формування основ образного мислення дитини в навчально-виховному процесі початкової школи;
- розробити ефективні методи формування образного мислення учнів початкових класів.

Для історії образотворчого мистецтва завдання можуть формулюватись таким чином:

- виявити соціально-історичні та ментальні передумови становлення пластики в традиційній культурі Індії;
- здійснити аналіз філософсько-релігійних засад скульптурної традиції в індійській культурі;
- окреслити іконографічні типи скульптурних зображень в індійському традиційному мистецтві;
- провести стилістичний аналіз індійської традиційної пластики;
- розробити рекомендації щодо ознайомлення учнів загальноосвітніх шкіл з традиційною скульптурою Індії.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. Наприклад, «естетичне навчання учнів початкових класів» для методики художнього навчання і виховання або “традиційна скульптура Індії” для історії образотворчого мистецтва.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта і конкретизує аспект (окрему сторону) його дослідження. Наприклад, «методика формування образного мислення учнів початкових класів засобами образотворчого мистецтва» для методики художнього навчання і виховання або “принципи формоутворення в традиційній скульптурі Індії” для історії образотворчого мистецтва.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага здобувача, оскільки предмет дослідження визначає тему курсової роботи, яка зазначається на титульному аркуші як її назва.

Методи дослідження. Подають перелік методів дослідження, використаних для розв'язання поставлених в роботі завдань. Перераховувати їх треба коротко та конкретно, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи тим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Наприклад, для методики художнього навчання і виховання: «Для розв'язання поставлених завдань дослідження були використані такі теоретичні та емпіричні методи: *аналітичний* – для вивчення філософської, мистецтвознавчої, психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми; *систематизація, класифікація та узагальнення* – для визначення сутності та змісту образного мислення учнів початкових класів; *системно-структурний* – для виявлення структури методів формування основ образного мислення учнів початкових класів; *моделювання* – для конструювання оптимальних методів формування основ образного мислення учнів початкових класів; *анкетування, спостереження* – для виявлення ефективності сформованості основ образного мислення учнів початкових класів».

Для історії образотворчого мистецтва: «Для розв'язання поставлених завдань дослідження були використані такі теоретичні та емпіричні методи: *порівняльно-історичний* – для вивчення філософської, мистецтвознавчої, психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми; *типологічний* – для визначення змісту зображень в традиційній пластиці Індії; *культурно-історичний* – для виявлення соціально-історичних передумов формування індійської пластики; *системно-іконографічний* – для виокремлення іконографічних схем в традиційній скульптурі Індії; *мистецтвознавчий* – для виявлення стилістичних особливостей індійської пластики».

Наукова новизна одержаних результатів. Подають стислий опис нових наукових положень (рішень), запропонованих особисто студентом. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (*вперше одержано, вдосконалено, дістало подальший розвиток*).

Кожне наукове положення чітко формулюють, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни. Сформульоване наукове положення повинно читатися і сприйматися легко й однозначно (без нагромодження дрібних і таких, що затемнюють його сутність, деталей та уточнень). У жодному випадку не можна вдаватися до викладу наукового положення у вигляді анотації, коли просто констатують, що в роботі зроблено те й те, а сутності і новизни із написаного виявити неможливо. Подання наукових положень у вигляді анотацій є найбільш поширеною помилкою студентів при викладенні загальної характеристики роботи.

Правильно сформульована наукова новизна може виглядати таким чином (для методики художньої освіти):

- *вперше розроблені* ефективні методи формування основ образного мислення учнів початкових класів засобами

образотворчого мистецтва, що дозволяють...(або сутність яких полягає в...);

- *конкретизовано* особливості образного мислення дітей молодшого шкільного віку;
- *уточнено* мету і зміст навчання образотворчого мистецтва учнів початкових класів;
- *подальшого розвитку набули* уявлення про вплив образотворчого мистецтва на формування особистості учнів початкових класів.

Для історії образотворчого мистецтва наукова новизна дослідження може бути визначена так:

- *вперше розроблені* принципи формоутворення в індійській традиційній пластиці, а саме ...; запропоновано рекомендації щодо ознайомлення зі скульптурою Індії учнів загальноосвітніх шкіл;
- *конкретизовано* іконографічні типи зображень в традиційній скульптурі Індії;
- *уточнено* філософсько-релігійні та ментальні передумови особливостей формоутворення в індійській скульптурі;
- *подальшого розвитку набули* уявлення про історичний розвиток скульптурної традиції індійського мистецтва.

Практичне значення одержаних результатів. Подаються відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації, як їх використати. Наприклад, «Практичне значення дослідження полягає в розробці рекомендацій щодо впровадження в практику загальноосвітніх шкіл методики формування основ образного мислення учнів початкових класів засобами образотворчого мистецтва, яка може бути продуктивно використана з метою вдосконалення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін, процесу образотворчого навчання дітей в загальноосвітніх навчальних закладах та позашкільних установах, збагачення методичної складової художньо-педагогічної практики та художньо-естетичного виховання молоді, а також професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва».

Основна частина курсової роботи. В основній частині курсової роботи досить докладно описується методика дослідження або розробки, характеризується творче рішення. При складанні основної частини необхідно уникати неточних і розпливчатих формулювань, виклад має бути чітким, точним, коротким, без зайвих слів, але вичерпно повним.

Основна частина курсової роботи з огляду на її обсяг складається з підрозділів. Кожний з підрозділів не починають з нової сторінки, продовжуючи послідовно викладати текст.

Перший підрозділ основної частини будується таким чином:

- дається короткий огляд виду, жанру мистецтва (з коротким описом техніки) або методу, визначеного темою, його виникнення і розвиток в історичній послідовності, пояснюється термінологія і основні поняття;
- розкривається тема, дається аналіз літератури з даних питань, викладаються результати, одержані різними авторами в аналогічному творчому доробку;
- вивчається практика, узагальнюється передовий досвід роботи відомих майстрів, які залишили творчий слід у вирішенні подібних завдань, шкіл, студій, гуртків, окремих педагогів або аналізується іконографічні та стилістичні особливості того чи іншого майстра (для історії образотворчого мистецтва).

Цю частину роботи бажано закінчити коротким висновком про стан або рівень дослідженості даної проблеми в художній творчості. В першому підрозділі студент окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, студент повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними, а отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Бажано закінчити цей підрозділ коротким резюме стосовно необхідності проведення свого дослідження. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини курсової роботи.

У другому підрозділі, як правило, обґрунтовують вибір напряму досліджень, наводять методи вирішення задач і їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методика проведення досліджень. З вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у розроблення проблеми. Студент повинен оцінити повноту й достовірність одержаних ним результатів, порівняти їх з даними аналогічних досліджень інших авторів. Тут студент розробляє і детально описує систему методів та прийомів роботи, які, на його думку, допоможуть забезпечити належну якість творчого процесу і сприятимуть досягненню поставленої мети. При необхідності (в залежності від характеру виконання) розкривається його методика та організація роботи (етапи, послідовність, прийоми виконання, проблемні питання тощо), перевіряється ефективність запропонованого підходу. Матеріал зазвичай розташовується в хронологічному порядку. При розгляді аналізованих робіт їх зіставляють та порівнюють. Порівнюючи творчі

рішення і теоретичні висновки різних авторів, необхідно дати оцінку досліджуваного питання (теми), розвинути думку про достатність розробок на тему. У підрозділі обов'язково наявність ілюстративного матеріалу, який може композиційно доповнювати текстові сторінки або виноситься у додатки. Підрозділ повинен завершуватися короткими узагальнюючими висновками (не більше абзацу).

Оскільки важливою складовою курсової роботи з історії образотворчого мистецтва є творчий проєкт з парафразування манери художника або стилістики тієї чи іншої художньої течії, то студент зобов'язаний в окремому підрозділі здійснити аналіз художніх аналогів і прототипів своєї творчої роботи, що стали для нього джерелом натхнення.

Окремим підрозділом курсової роботи з історії образотворчого мистецтва є також опис всього ходу авторського творчого процесу, що розкриває таємниці лабораторії художника. У ньому повинні бути висвітлені: етапи роботи над ескізами, виконання самої творчої роботи. Робота повинна супроводжуватися графічними малюнками, фотографіями об'єктів розробок і аналогів. Процес роботи подається в ескізах, в яких розкривається пошук композиційного рішення майбутнього твору, колористична, декоративна основа тощо. До цього підрозділу обов'язково додається ілюстрована поетапна структура виконання твору. Наявність послідовної фотофіксації творчого пошуку студента є найкращим підтвердженням його авторства щодо художньої роботи.

Основні підрозділи курсової роботи з методики художньої освіти передбачають висвітлення мети і завдань навчання образотворчого мистецтва з обраної студентом проблеми, а також методів, технологій, прийомів, форм і ресурсів художньо-педагогічного процесу у закладах загальної середньої або неформальної освіти. Тут завершальним компонентом дослідження має стати методична розробка уроку або занять з образотворчого мистецтва, що дозволить оцінити вміння студента розробляти дидактичні проєкти художнього навчання учнів.

Висновки курсової роботи. Висновки є логічним завершенням творчої роботи студента, її підсумком. У висновках викладають найважливіші наукові та практичні результати, одержані в роботі. Вони повинні відповідати поставленим завданням, і подаються у вигляді окремих лаконічних положень і пропозицій, що пропонуються автором для практичного застосування.

У першому пункті висновків коротко оцінюють актуальність обраної теми. Далі висновки мають містити конкретні відповіді на всі завдання, поставлені у вступі. Все це дасть змогу авторові засвідчити у висновках, що сформульованої у вступі мети досягнуто. Варто наголосити на окремих важливих здобутих результатах, обґрунтувати їх достовірність, викласти рекомендації щодо їх використання.

Формулювати висновки необхідно як конкретне вирішення поставлених завдань. Наприклад, «конкретизовано сутність образного мислення дитини, яка полягає в...», «виявлено особливості образного мислення учнів початкових класів, які полягають у...», «виявлено можливості впливу образотворчого мистецтва на формування основ образного мислення учнів початкових класів, які дозволяють...», «виокремлено цілізмістову складову формування основ образного мислення дитини в навчально-виховному процесі початкової школи; мета формування основ образного мислення дитини в навчально-виховному процесі початкової школи полягає у ...; завданнями формування основ образного мислення дітей молодшого шкільного віку визначено...»; «розроблено ефективні методи формування образного мислення учнів початкових класів, а саме...».

Список використаної літератури. Список використаної літератури розміщується після основного тексту роботи і включає основну специфічну літературу з теми, що досліджувалась і на яку в роботі є посилання або з якою студент ознайомився. Список формується за алфавітом і при його укладанні повинні бути дотримані вимоги державного стандарту. У список використаних джерел вносять всі використані джерела інформації: підручники, навчальні посібники, довідники, монографії, періодичні видання (журнали, газети), наукові праці відповідних організацій, стандарти, каталоги та ін. До списку заносяться державні документи та матеріали Міністерства освіти і науки України, архівні джерела, опубліковані та неопубліковані (листи, щоденники, спогади та ін.), вітчизняні та зарубіжні видання (книги, статті, альбоми, підбірки листівок), періодичні видання, використані бібліографічні довідники, електронні джерела.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи (Додаток В).

Додатки. У додатках вмішують матеріал, який доповнює текст пояснювальної записки, але має великий обсяг, або, якщо включення його до основної частини може змінити впорядковане й логічне уявлення про роботу. Він дає автору можливість інформативно та наочно збагатити роботу, зробити її більш цінною з наукової точки зору, проілюструвавши досягнення даного дослідження. Це можуть бути ілюстрації до тексту, малюнки, фотографії, схематичні розробки послідовності виконання творчого завдання до теми, ксерокопії тощо. Такий матеріал слід виносити в окремий розділ з назвою «Додатки». Додатки оформлюються на окремих аркушах і кожен з них має назву і порядковий номер, на який у тексті робиться посилання, яке оформлюється у круглі дужки після відповідного посилання, наприклад (Додаток Б), де Б – наскрізний номер додатку.

Академічна доброчесність

Етична поведінка учасників освітнього процесу згідно публікації Ради Європи (<https://bit.ly/3k7nTVz>) передбачає дотримання принципів відданості стандартам доброчесності, чесності, прагнення до істини, прозорості та доступності інформації, поваги до інших, довіри, підзвітності, соціальної справедливості та рівності.

Згідно ст.42, п.1-3 закону України “Про освіту” академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Це означає для здобувачів освіти обов’язковість самостійного виконання навчальних завдань, посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права, надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо), повторне проходження навчального курсу, відрахування із закладу освіти (ст.42, п.5-6 Закону України “Про освіту”). Етичні принципи академічного навчання в університеті реалізуються згідно Положення про академічну доброчесність у Національному педагогічному університеті імені М.Драгоманова <https://npu.edu.ua/universytet/prozoryi-universytet#polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-v-npu>

Порушенням академічної доброчесності згідно ст.42, п.4 Закону України “Про освіту” вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; формою академічного плагіату є самоплагіат, що полягає у відтворенні без посилання на джерело інформації власних раніше опублікованих текстів;

- фабрикація – фальсифікація результатів досліджень, посилань, або будь-яких інших даних, що стосуються освітнього процесу;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;
- списування – використання без відповідного дозволу зовнішніх джерел інформації під час оцінювання результатів навчання;
- хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна чи послуг матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної вигоди в освітньому процесі.

Академічним шахрайством є також академічний саботаж – вчинення дослідником таких дій, які дають йому можливість отримати нелегітимну академічну вигоду, чи зменшити таку для інших членів академічної групи чи спільноти (наприклад, шляхом затягування процесу рецензування роботи автора для використання результатів у власних цілях, знищення певних даних відносно інших дослідників-конкурентів); професорська нечесність – зловживання окремими представниками професорсько-викладацького складу своїми службовими обов'язками з метою примусу і тиску на колег чи студентів; несправедливе встановлення авторства робіт, наприклад, дописування керівників до робіт, які вони навіть не читали.

Академічне шахрайство – така поведінка студентів, коли в ході виконання навчальних завдань вони використовують в корисливих цілях недозволені матеріали, інформацію чи інші допоміжні засоби (Pavela, 1978); найпоширенішою формою академічного шахрайства є списування, зокрема за посередництвом шпаргалок, через заглядання у роботу сусіда під час іспиту, колективну співпрацю між студентами заради отримання спільної для всіх вигоди, вчинення дій, направлених на попереднє та незаконне ознайомлення зі змістом екзаменаційних білетів тощо (Klein et al., 2007).

Якщо текст курсової роботи написаний студентом повністю самостійно, то він не потребує якихось особливих маркерів дотримання доброчесності. Проте будь-який текст вимагає аналізу важливих для даного дослідження думок попередніх дослідників виявленої проблеми. Отже, закономірно виникає проблема грамотного використання запозичених наукових ідей.

Якщо у тексті використана дослівна цитата з іншого джерела, слід взяти цей текст у «лапки» і проставити посилання на джерело. Якщо пропускаються певні слова із дослівної цитати, це, зазвичай, позначається трьома крапками: <...>. Не цитувати можливо лише загальновідому інформацію, отриману із загальнодоступних джерел та

відому великій кількості людей. У текстах, призначених для вузької аудиторії представників певної наукової галузі, можна не наводити посилання на джерела специфічної для цієї галузі інформації, яка має бути добре відома цьому колу осіб, але про яку, як правило, не знає широкий загал (<http://bit.ly/2Q6r6Yb>). Якщо Ви навели певний текст дослівно, вказали посилання на джерело, але не взяли текст у лапки, то така дія вважається плагіатом, точніше його різновидом — «неналежне цитування». Адже, читаючи текст з посиланням на джерело, але без лапок, читач думає, що Ви перефразували цей текст, коли це не відповідає дійсності.

У випадку, якщо у тексті виникає необхідність викласти важливі для вашого дослідження ідеї того чи іншого автора або висловити власну думку, сформовану на основі певного джерела, тоді використовується перефразування. Перефразування застосовується з двома цілями: для скорочення викладу думки з джерела та для надання текстові з джерела авторського стилю. Навички перефразування вдосконалюють у студентів майстерність академічного письма, сприяють осмисленню важливих для дослідження ідей науковців, формують досвід лаконічного висловлювання.

Перефразування передбачає викладення думки із обов'язковою зміною граматичної структури речення та з посиланням на джерело. В межах перефразованого тексту не можна змінювати зміст думки джерела. Якщо текст перефразовується тільки шляхом заміни окремих слів на синоніми, щоби створити «вигляд» авторського тексту, то такий спосіб перефразування за правилами академічного письма не допускається взагалі. Оскільки, з одного боку, автор не надто далеко йде від запозиченого тексту, щоби це виправдало відсутність лапок на позначення дослівної цитати, з іншого – такий автор не доклав достатніх зусиль, щоби вписати думку з джерела у власний стиль академічного письма (<http://bit.ly/2Q6r6Yb>).

Особливістю перефразування є неочевидність того, в якому місці тексту починається авторська інтерпретація певного джерела, а де завершується, тому рекомендується на позначення початку авторської інтерпретації використовувати конструкції на кшталт: На думку О.Іваненка, <...Ваша інтерпретація думки О.Іваненка...> [посилання на джерело]. Варіантами такої конструкції можуть бути:

...як зазначено у дослідженні О.Іваненка [посилання на джерело];

...як стверджує О.Іваненко [посилання на джерело];

...для нас є прийнятною позиція О.Іваненка [посилання на джерело];

...ми не погоджуємося з твердженням О.Іваненка [посилання на джерело];

...О.Іваненко [посилання на джерело] стверджує (підкреслює, вважає,

зазначає)

...ми притримуємося точки зору О.Іваненка [посилання на джерело] тощо.

Курсова робота – важливий досвід у формуванні практик академічної доброчесності студентів. Отже, курсова робота буде перевірятися на антиплагіатній програмі, що порівнює наданий текст із іншими документами, зазвичай, розміщеними в просторі інтернету. Антиплагіатна програма Unicheck, яка застосовується відповідно укладеним договорам в НПУ імені М.Драгоманова, виявляє текстові збіги в наданому тексті, допомагаючи шукати плагіат. Студентові також рекомендується в процесі написання курсової роботи скористатися безкоштовними антиплагіатними програмами в інтернеті або ж просто пошуковими інтернет-сервісами типу Google. Для цього слід увести у пошуковий рядок текстовий фрагмент, і пошукова система покаже, в яких документах з інтернету зустрічається цей текст.

Інструментами платформи Google доцільно також користуватися для пошуків візуальних збігів у художніх роботах. Для цього слід перейти на сторінці Google у підменю “Зображення”, натиснути у пошуковому рядку значок “фотоапарат” та завантажити файл із зображенням або увести URL-адресу зображення. За результатом можна отримати, в яких зображеннях відслідковуються візуальні збіги.

Аналіз тексту на ознаки можливого академічного плагіату передбачає, що на кожен текстовий збіг, виявлений програмою, обов’язково має дивитися людина (<https://bit.ly/2ERL7ea>). Так, наприклад, текст у галузі права, в якому належним чином цитовано закони, може містити 40% текстових збігів. Для тексту з гуманітарних наук текстовий збіг обсягом 1% тексту, особливо щодо провідних ідей автора, буде вважатися академічним плагіатом.

Перевірка курсової роботи студента на відсутність плагіату не означає оцінку її якості. Відсутність плагіату — критерій допуску роботи до оцінювання. Оскільки головними завдання написання курсових робіт на освітній програмі є формування навичок аналізу різноманітних джерел інформації, порівняння різних публікацій з певної теми, досвіду грамотного оформлення наукових джерел, лаконічного резюмування думок інших авторів, логічного обґрунтування власної думки тощо. Тому найважливішим етапом роботи над курсовою роботою є зворотній зв’язок від викладача щодо тих навичок, які студент у роботі проявив якнайкраще, тих умінь, які потребують додаткового вдосконалення, і тих важливих кроків, що сприятимуть досягненню поставлених цілей.

Оформлення курсової роботи

Робочою мовою курсової роботи є українська. Курсову роботу друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці, 14-м кеглем шрифтом Times New Roman. Таблиці та ілюстрації можна подавати на аркушах формату А3.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм.

До загального обсягу роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених структурних одиниць підлягають суцільній нумерації.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на підрозділи, пункти та підпункти. *Заголовки структурних частин роботи* «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами у середині сторінки симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Переноси слів у заголовках підрозділів не допускаються. Якщо заголовок не міститься в одному рядку, то другу й наступні рядки варто писати також з абзацного відступу.

Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Переноси слів у заголовках пунктів не допускаються. Якщо заголовок не міститься в одному рядку, то другий та наступні рядки варто писати без абзацного відступу.

Відстань між заголовком і текстом, між заголовками розділу й підрозділу при виконанні документа із застосуванням друкуючих і графічних пристроїв ЕОМ повинна дорівнювати 2 інтервалам (пропущений один рядок).

Усередині розділів, підрозділів, пунктів або підпунктів можуть бути наведені *списки*. Перед кожною позицією перерахування варто ставити дефіс і починати текст з малої літери. Для подальшої деталізації списків необхідно використовувати арабські цифри, після

яких ставиться дужка. Наприкінці кожного рядка списку, крім останнього, ставиться крапка з комою. Останній рядок списку повинний закінчуватися крапкою.

Перелік *скорочень слів*, що допускаються, установлений у ДСТУ 2.316. Якщо в документі прийнята особлива система скорочення слів або найменувань, то в ньому має бути наведений перелік прийнятих скорочень, що поміщають наприкінці документа перед переліком термінів. При необхідності застосування умовних позначок, зображень або знаків, не встановлених діючими стандартами, їх варто пояснювати в тексті або в переліку позначень.

Нумерація у дипломному проекті. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків (малюнків), таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини, як зміст, вступ, висновки, список використаної літератури, джерела, додатки не мають порядкового номера. Всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: "1. ВСТУП" або "Розділ 6. ВИСНОВКИ". Номер розділу ставлять після слова "РОЗДІЛ", після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: "2.3." (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: "1.3.2." (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка. Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

Оформлення ілюстрацій. Основними видами ілюстративного матеріалу є: креслення, технічний рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік. Ілюструвати роботу слід, виходячи із певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, що допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданим пропускам

ілюстрацій до найважливіших тем. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації.

Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис).

Підпис під ілюстрацією зазвичай має чотири основних елементи:

- найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом "Рис.";

- порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;

- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного;

- експлікацію, яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом.

Ілюстрації, що відтворюють твори мистецтва, оформлюються із зазначення прізвища автора, назви твору та дати його створення. Наприклад, Рис.2. Матісс А. Червона кімната. 1908.

У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках "(рис.3.1)" або зворот типу: "...як це видно з рис. 3.1" або "... як це показано на рис. 3.1".

Оформлення таблиць. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис "Таблиця" із зазначеннями номера, наприклад: «Таблиця 1». Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву наводять жирним шрифтом. Текст у таблиці варто друкувати кеглем 12 з одинарним інтервалом.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку або з поворотом за стрілкою годинника. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку.

Оформлення списку використаних джерел. Список використаних джерел - елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв і т.ін. Завдяки цьому можна уникнути повторних перевірок, вставок пропущених відомостей.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи

посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку. Найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні курсової роботи – в алфавітному порядку. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць. Зокрема, потрібну інформацію щодо згаданих вимог можна одержати із таких стандартів: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40). Зразки оформлення джерел наведено у Додатку В.

Цитування та посилання. При написанні курсової роботи студент повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати. Посилатися слід на останні видання публікацій.

У разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело курсова робота знімається з розгляду незалежно від стадії проходження без права її повторного захисту.

Посилання в тексті на літературні джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, "... у працях [1-7]...".

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

- а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;
- б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора; пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками, що ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці);
- в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

д) якщо необхідно виявити ставлення до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

е) коли студент (автор роботи), наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є, наприклад: (курсив наш. – М.Х.), (підкреслено мною. – М.Х.), (розбивка моя. – М.Х.).

Якщо в роботі використовуються цитати чи згадується певний твір, то у кінці наведеної цитати або думки необхідно вказати в дужках номер відповідного літературного джерела із списку, вказавши при потребі сторінку, з якої вона взята. Посилання на літературу в тексті роботи розмішують у квадратних дужках після відповідної цитати, наприклад [12, 387]. Тут "12" – це номер у списку літератури тієї публікації, на яку посилається автор, а через кому подається номер сторінки в цій публікації, на якій розміщено цитований текст.

Оформлення додатків. Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток може мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово "Додаток Б" і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б. Один додаток позначається як додаток.

При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на титульному аркуші під назвою роботи друкують великими літерами слово "ДОДАТКИ".

Додатки повинні мати спільну з пояснювальною запискою наскрізну нумерацію сторінок.

Рекомендована література

1. Академічне письмо та бібліографія: вебсайт. URL: bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt1.
2. Вихрущ В., Козловський Ю. Методологія та методика наукового дослідження. Л., 2020
3. Євсєєва Г.П. Основні вимоги до якісного оформлення наукових публікацій / Г.П. Євсєєва, М.В. Савицький // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – Дніпропетровськ, 2014. № 8. С. 54–62.
4. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень : [навч.-метод. посібн.]. Полтава : Оріяна, 2012. 180 с.
5. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) Американські Ради. Назва з екрану: вебсайт. URL: <http://www.saiup.org.ua> .
6. Рекомендації до пошуку наукової інформації за допомогою інтернет-ресурсів: вебсайт. URL: <https://docs.google.com/document/d/1sUBDV-qvUxuAfoi1yNW47y.../edit?hl=uk>.
7. Рекомендації з оформлення посилань в наукових роботах: DSpace: вебсайт. URL: ela.kpi.ua/handle/123456789/16051.
8. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : [підручник]. К. : Знання, 2007.
9. Хоружий Г.Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2012. 320 с.
10. Цокур О.С. «Кодекс честі» в системі вищої освіти США // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». Черкаси, 2009. Вип. 150. С. 57–62.
11. Чупріна Н. В. Методологія сучасних наукових досліджень: [навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл.]. К. : КНУТД, 2009. 246 с.
12. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників» : вебсайт. URL: http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf.
13. Bailey S. Academic writing: a handbook for international students. 3rd ed. London, New-York: Routledge, 2011. 314 p.
14. Committee on Publication Ethics: (COPE): Promoting integrity in research publication: вебсайт. URL: publicationethics.org/.
15. Publication Integrity and Ethics: вебсайт. URL: www.integrity-ethics.com/.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

**КУРСОВА РОБОТА
з історії образотворчого мистецтва
на тему:
СТИЛІСТИКА ПОП-АРТУ В ТВОРЧОСТІ ЕНДІ ВОРГОЛА**

Текст містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Підпис студента

Студента	II курсу 20 ом групи спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація Орлової Кароліни
Керівник	Шевнюк О.Л., зав. кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М.П.Драгоманова, професор, доктор пед. наук

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ECTS _____

Члени комісії

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Київ – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1.1. Образне мислення дитини як психолого-педагогічна проблема	4
1.2. Образотворче мистецтво як фактор формування образного мислення учнів початкових класів	6
1.3. Мета і зміст формування основ образного мислення учнів початкових класів	8
1.4. Методи формування основ образного мислення учнів початкових класів засобами образотворчого мистецтва	10
ВИСНОВКИ	12
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	13
ДОДАТКИ	14

Або

ВСТУП	3
1.1. Соціально-історичні та філософсько-релігійні передумови формування скульптурної традиції в індійській культурі	4
1.2. Іконографічні типи скульптурних зображень в індійському мистецтві	6
1.3. Аналіз образотворчих аналогів і джерел творчої роботи	8
1.4. Процес творчого пошуку та реалізації	10
ВИСНОВКИ	12
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	13
ДОДАТКИ	14

(Підозділи за обсягом мають бути приблизно однаковими)

Приклади оформлення списку літератури

згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Книги
Один автор	Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.
Два автора	Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укראгропромпродуктивність, 2006. 106 с. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с. Фауна України. В 40 т. Т. 36. Инфузории. Вып. 1. Суктории (Ciliophora, Suctorea) / И. В. Довгаль. Киев : Наукова думка, 2013. 271 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
	Частина видання
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. Основи аграрного підприємництва / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. Кооперативні читання: 2013 рік : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.
Статті продовжуючих та періодичних видань	Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка. 2013. Вип. 148. С. 31–34.

	<p>Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. Агросвіт. 2016. No 6. С. 23–28.</p> <p>Акмеологічні засади публічного управління / Є. І. Ходаківський та ін. Вісник ЖНАЕУ. 2017. No 1, т. 2. С. 45–58.</p> <p>Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis. 2017. Vol. 65, No. 1. P. 259–271.</p>
	Електронні ресурси
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2017).
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. No 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017).
Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. Ефективна економіка. 2013. No 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017).
	<p>Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician). 2012. Vol. 36, No 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017).</p> <p>Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. Journal of Popular Culture. 2009. Vol. 42, No 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.</p>
Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).
	Інші документи
Законодавчі нормативні документи (інструкції, накази)	<p>Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.</p> <p>Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. No 2164. Урядовий кур'єр. 2017. 9 листоп.</p> <p>Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. No 1110. Вища школа. 2017. No 7. С. 106–107</p>
Стандарти	<p>ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 2001-06-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація).</p> <p>СОУ–05.01-37-385:2006. Вода рибогосподарських підприємств. Загальні вимоги та норми. Київ : Міністерство аграрної політики України, 2006. 15 с. (Стандарт Мінагрополітики України)</p>
Патенти	Комбайн рослинозбиральний універсальний : пат. 77937 Україна : МПК A01D 41/02, A01D 41/04, A01D 45/02. No а 2011 09738 ; заявл. 05.08.2011 ; опубл. 11.03.2013, Бюл. No 5.
Авторські свідоцтва	А. с. 1417832 СССР, МКИ А 01 F 15/00. Стенка рулонного прес-подборщика / В. Б. Ковалев, В. Б. Мелегов. No 4185516 ; заявл. 22.01.87 ; опубл. 23.08.88, Бюл. No 31.
Дисертації, автореферати дисертацій	Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : 03.00.16. Житомир, 2011. 40 с.

Підп. до друку 03.04.2018. Формат 60x84 1/16. Гарнітура Times.
Спосіб друку – ризографія. Ум. друк. ар. 2,5. .Обл.-вид. ар. 2,5. Зам. №16-45. Наклад 250 пр.

Інформаційно-видавничий центр „Видавництво „Політехніка” НТУУ „КПІ”
Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виробників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 1665 від 28.01.2004.
03056, Київ-56, вул.Політехнічна, 14, корп.15,
тел./факс (044) 241-68-78, 241-66-64, e-mail: izdatelstvo@ntu-kpi.kiev.ua

Навчально-методичне видання

Курсова робота: рекомендації